

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม

A Research Competency Development Model for Nursing Administrators from Detudom Crown Prince Hospital, Ubon Rathchathani

วัชรพันธ์ วงศ์คำพันธ์¹, กาญจนา ศรีสวัสดิ์^{2*}, สัศวรณ จัตุระโท³

Watcharaphan Wongkhamphan¹, Kanjana Srisawad^{2*}, Sungworn Ngudgratoke³

¹นักศึกษาหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทางการแพทย์) สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ²สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ³สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

¹Student of Master of Nursing Science Program (Nursing Administration) Faculty of Nursing, Sukhothai Thammathirat Open University, ²Faculty of Nursing, Sukhothai Thammathirat Open University, ³Faculty of Education, Sukhothai Thammathirat Open University

(Received: October 7, 2022; Revised: December 4, 2023; Accepted: December 11, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างรูปแบบและศึกษาผลของการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย จากข้อมูลที่ได้จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสนทนากลุ่ม 9 คน และสำหรับใช้รูปแบบ 30 คน เครื่องมือการวิจัยได้แก่ 1) ประเด็นแนวคำถามการสนทนากลุ่ม และ 2) แบบประเมินสมรรถนะการวิจัยด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติเกี่ยวกับวิจัย ค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง .67 - 1.00 และได้ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบประเมินสมรรถนะการวิจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการวิจัย มีค่าคูเดอร์ริชาร์ดสัน 20 เท่ากับ .86 และแบบประเมินสมรรถนะการวิจัยด้านทักษะและทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .80 และ .81 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพรรณนา และสถิติ Dependent t-test ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาด้านทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย 2) ด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย การกำหนดโจทย์การวิจัย และการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง 3) ด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับการออกแบบการวิจัย 4) ด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย 5) ด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับการเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) ด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากหลักฐานเชิงประจักษ์

2. หลังการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย พบว่าผู้บริหารทางการแพทย์ มีสมรรถนะการวิจัยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ดังนั้น องค์กรพยาบาลสามารถนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยไปขยายและต่อยอดประยุกต์การจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้บริหารทางการแพทย์มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยต่อไป

คำสำคัญ สมรรถนะการวิจัย ผู้บริหารทางการแพทย์ รูปแบบการพัฒนา

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding email: Kanjana.sri@stou.ac.th)

Abstract

This research and development aimed to 1) create a model for developing research competencies among nursing administrators, and 2) study the results of using the new model at Detudom Crown Prince Hospital in the Province of Ubon Ratchathani. Research was carried out in 2 steps. Step 1 consisted in creating a new research competency development model, based on a review of relevant documents and research and focus group discussions. Step 2 was dedicated to implementation and evaluation of such model. The sample group for focus group discussion consisted of 9 people. The developed model was implemented by 30 first-line nursing administrators. The research tools included: 1) question guidelines for the focus group discussion, and 2) a research competency assessment form on knowledge, skills, and attitudes regarding research. The content validity value was between .67-1.00. The reliability was tested in terms of research knowledge, with a Kuder-Richardson 20 equal to .86. In terms of skills and attitudes regarding research, the Cronbach's alpha coefficient values were at the .80 and 0.81 levels, respectively. The data were analyzed using descriptive statistics, content analysis and dependent t-test statistics. Research results revealed as follows.

1. The model for developing research competencies of nursing administrators consisted of 6 dimensions: 1) attitudes about research, 2) basic knowledge and skills regarding research, defining the research question and review of related documents, 3) research designing skills, 4) knowledge and skills regarding sample populations, sample selection, and quality checking of research tools, 5) the use of statistics in data analysis skills, and 6) knowledge and research skills regarding the use of evidence based practice.

2. After using the new research competency development model, it was found that the nursing administrators had significantly higher research competency than before using the model ($p < .001$).

Therefore, nursing organizations can apply the model to stimulate and encourage nursing administrators to have better knowledge, skills, and attitudes related to further research.

Keywords: Research Competency, Nursing Administrators, Development Model

บทนำ

การวิจัยเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ การสั่งสมประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ (Kongnoo, 2020) วิชาชีพการพยาบาลให้ความสำคัญกับการวิจัย มาตั้งแต่ยุคกำเนิดของวิชาชีพ จนถึงปัจจุบัน มีการกำหนดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการวิจัย เพื่อให้พยาบาลวิชาชีพมีความรู้ ความเข้าใจ ในแนวคิดและทักษะเกี่ยวกับการวิจัย (Thailand Nursing and Midwifery Council, 2018) สภาการพยาบาลได้ กำหนดสมรรถนะด้านวิชาการและการวิจัยเป็นสมรรถนะหนึ่งที่สำคัญของพยาบาลวิชาชีพ และเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของแผนยุทธศาสตร์การบริการพยาบาลระดับประเทศ (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2565 - 2569 ในการส่งเสริมการพัฒนา วิจัยนวัตกรรมทางการพยาบาล ที่ท้าทายกับปัญหาสุขภาพโลก (Nursing Division, 2021) พยาบาลจะต้องนำมา ประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานบริการพยาบาลให้เหมาะสม ซึ่งสภาการพยาบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการวิจัย ต่อวิชาชีพพยาบาล จึงกำหนดให้สมรรถนะด้านวิชาการและการวิจัยเป็นหนึ่งในสมรรถนะหลักของผู้ประกอบวิชาชีพ การพยาบาล ซึ่งครอบคลุมพยาบาล ผู้ปฏิบัติการ และผู้บริหารทางการพยาบาล มีหน้าที่ทำวิจัย หรือมีส่วนร่วม ในการทำวิจัย รวมทั้งนำผลการวิจัยมาปรับปรุงคุณภาพการพยาบาล (Thailand Nursing and Midwifery

Council, 2018) ผู้บริหารทางการแพทย์ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยให้กับพยาบาลผู้ปฏิบัติ ในหน่วยงานโดยการส่งเสริมการแก้ปัญหาด้วยงานวิชาการและงานวิจัย สนับสนุน การใช้งานวิจัยทางการแพทย์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Singchungchai, 2019) ตลอดจนผู้บริหารทางการแพทย์สามารถเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำการวิจัยแก่บุคลากรในหน่วยงาน (Laobanthao, 2017) ผู้บริหารทางการแพทย์จึงจำเป็นต้องมี สมรรถนะการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์อยู่ในระดับต่ำ ถึงปานกลาง จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย เพื่อให้ผู้บริหารทางการแพทย์มีสมรรถนะการวิจัย ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Jirakangwan (2013) และการศึกษาของ Arayaphiphat (2015) พบว่าพยาบาล วิชาชีพมีสมรรถนะการวิจัยสูงขึ้น หลังจากการเข้าร่วมการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Huagang (2019) และ Wenhui, Yuan, & Lanfang (2019) ได้เสนอให้จัดอบรมวิจัยหรือการจัดฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะการวิจัย สามารถเพิ่มสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์หรือพยาบาลได้ ซึ่งการพัฒนารูปแบบสมรรถนะการวิจัย ของผู้บริหารทางการแพทย์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) ของ Deming (2004) มาใช้ใน ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน (Plan) ขั้นตอนการดำเนินการตามแผน (Do) ขั้นตอน การตรวจสอบ (Check) และขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Act) อย่างเป็นระบบ ให้ครบวงจรและต่อเนื่อง มาใช้ในการ พัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ สอดคล้องกับการศึกษาของ Jirakangwan (2013) ได้ศึกษาผลการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของพยาบาลวิชาชีพ โดยใช้แนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในขั้นตอน การดำเนินการวิจัยในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของพยาบาลวิชาชีพ พบว่าหลังการพัฒนาสมรรถนะความรู้และ ทักษะการวิจัยของพยาบาลวิชาชีพสูงขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ Arayaphiphat (2015) ศึกษา การพัฒนาสมรรถนะทักษะการวิจัยและพัฒนาทางการแพทย์ของพยาบาลวิชาชีพ ศูนย์บำบัดรักษาเยาเสพติด ขอนแก่น โดยนำแนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในขั้นตอนการดำเนินการวิจัย พบว่าหลังการพัฒนาสมรรถนะ การวิจัยของพยาบาลวิชาชีพสูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำแนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในขั้นตอนการ ดำเนินการวิจัย สามารถช่วยให้มีสมรรถนะการวิจัยที่เพิ่มขึ้นได้ ดังนั้นรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยจึงมี ความจำเป็นต่อผู้บริหารทางการแพทย์

โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดมเป็นโรงพยาบาลระดับ S (Standard – level Hospital) จำนวน 350 เตียง โดยมีผู้บริหารทางการแพทย์เป็นบุคลากรหรือเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการที่จะนำนโยบาย การบริหารและการพัฒนาคุณภาพจากผู้บริหารระดับสูงลงสู่ระดับปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดประสบความสำเร็จ ในการบริหารงานในหอผู้ป่วย ดังนั้นผู้บริหารทางการแพทย์จึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการ ให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ในทุกมิติทำให้ผู้ใช้บริการได้รับการบริการที่มีคุณภาพ (Thailand Nursing and Midwifery Council, 2018) ซึ่งจากการประเมินระดับสมรรถนะของผู้บริหารทางการแพทย์ ใน 3 ปี ย้อนหลัง ปี 2563 - 2565 พบว่าสมรรถนะข้อที่ 5 ด้านการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์อยู่ในระดับต่ำ และจากการ ให้สัมภาษณ์ของหัวหน้าพยาบาล รองหัวหน้าพยาบาลด้านวิชาการและการวิจัย และผู้บริหารทางการแพทย์ จำนวน 5 คน ได้ให้ทัศนะภาพรวมของปัญหาสมรรถนะวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ มาจากสาเหตุผู้บริหาร ทางพยาบาลส่วนใหญ่พร่องความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในด้านการวิจัยและการทำวิจัย ขาดโอกาส เวลา บรรยาการมีส่วนร่วมทางวิชาการ ส่งผลให้กลายเป็นจุดด้อยของผู้บริหารทางการแพทย์ที่มีความตั้งใจพัฒนา คุณภาพบริการพยาบาล ท้ายที่สุดก็ปฏิเสธการทำวิจัย และมองการวิจัยเป็นเรื่องยุ่งยากที่จะเข้าใจ (Nurses Service Organization Detudom CrownPrince Hospital, 2022) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของ ผู้บริหารทางการแพทย์

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหาร ทางพยาบาล โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม เพื่อให้ผู้บริหารทางการแพทย์มีสมรรถนะการวิจัยที่ดีขึ้น ในการพัฒนาองค์กรและคุณภาพการบริการพยาบาล ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและ การสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหาร

ทางการพยาบาล และได้นำแนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) ของ Deming (2004) มาใช้ในขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน (Plan) ขั้นตอนการดำเนินการตามแผน (Do) ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) และ ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Act) ในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล เพื่อให้ผู้บริหารทางการพยาบาลสามารถให้คำปรึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวิชาการและการวิจัยให้แก่พยาบาลปฏิบัติการ เพื่อที่จะสนับสนุนให้พยาบาลวิชาชีพมีสมรรถนะการวิจัยที่เพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์วิจัย

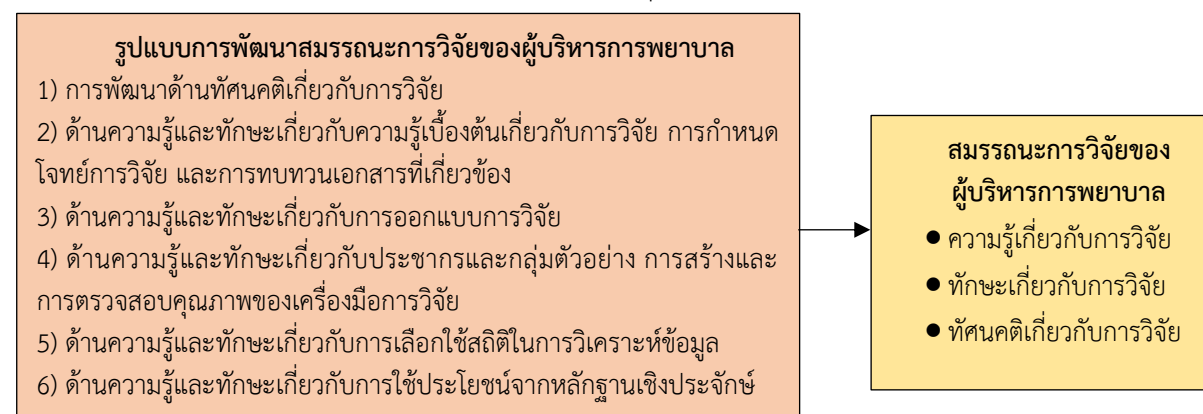
1. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาลโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม

สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารทางการพยาบาลมีสมรรถนะการวิจัยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล เป็นการพัฒนาให้ผู้บริหารทางการพยาบาล มีสมรรถนะการวิจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการวิจัย ทักษะเกี่ยวกับการวิจัย และทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาลในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม มาสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล และได้ประยุกต์แนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) ของ Deming (2004) ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินการตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) มาใช้ในขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาลในครั้งนี้ เพื่อให้ผู้บริหารทางการพยาบาล ได้พัฒนาสมรรถนะการวิจัย ในการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยและคุณภาพการบริการทางการพยาบาล ดังภาพที่ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน
ขั้นตอนที่ 1 สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารทางการแพทย์ ที่ปฏิบัติงานโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย จำนวน 45 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารทางการแพทย์ระดับสูง จำนวน 1 คน ผู้บริหารทางการแพทย์ระดับกลาง จำนวน 2 คน ผู้บริหารทางการแพทย์ระดับต้น จำนวน 4 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการแพทย์ จำนวน 2 คน เลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คุณสมบัติเกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ 1) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้น 1 2) มีประสบการณ์การบริหารการพยาบาล 5 ปี 3) พูด อ่าน เขียน และสื่อสารภาษาไทยได้ 4) ยินดีเข้าร่วมการวิจัย และเกณฑ์การคัดออก ได้แก่ 1) ลาศึกษาต่อ 2) ลาคลอด 3) มีปัญหาทางสุขภาพในระหว่างเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประเด็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม สำหรับผู้บริหารทางการแพทย์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการแพทย์ มีจำนวน 8 ข้อ ประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับ สมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม ในปัจจุบันเป็นอย่างไร ควรมีการพัฒนาหรือไม่ แนวทางการพัฒนาควรมีแนวทางอย่างไร เนื้อหาที่จะใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยในด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านทัศนคติควรเน้นเนื้อหาใด และควรใช้ระยะเวลาเท่าใดในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำประเด็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการแพทย์ 1 คน ผู้บริหารทางการแพทย์มีประสบการณ์ในการรับผิดชอบงานวิจัย 1 คน อาจารย์พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัย 1 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนวงจรคุณภาพ (PDCA) ของ Deming (2004) ดังนี้

ขั้นวางแผนดำเนินการ (Plan)

ผู้วิจัยวางแผนดำเนินการ ในการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม โดยผู้วิจัยทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ สมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม และข้อมูลจากผลการประเมินสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม พบว่าจากการประเมินระดับสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ ใน 3 ปี ย้อนหลัง ปี พ.ศ. 2563-2565 อยู่ในระดับต่ำ และจากการให้สัมภาษณ์ของหัวหน้าพยาบาล รองหัวหน้าพยาบาลด้านวิชาการและการวิจัย และผู้บริหารทางการแพทย์ จำนวน 5 คน ได้ให้ทัศนะภาพรวมของปัญหาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ มาจากสาเหตุผู้บริหารทางการแพทย์ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในด้านการวิจัยและการทำวิจัย ขาดโอกาส เวลา บรรยากาศการมีส่วนร่วมทางวิชาการ ส่งผลให้กลายเป็นจุดด้อยของผู้บริหารทางการแพทย์ที่มีความตั้งใจพัฒนาคุณภาพบริการพยาบาล ท้ายที่สุดก็ปฏิเสธการทำวิจัย และมองการวิจัยเป็นเรื่องยุ่งยากที่จะเข้าใจ และนำข้อมูลที่ได้มาสร้างข้อคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ขั้นการดำเนินการตามแผน (Do)

ผู้วิจัยสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้บริหารทางการแพทย์ระดับสูง ผู้บริหารทางการแพทย์ระดับกลาง ผู้บริหารทางการแพทย์ระดับต้น และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการแพทย์ ก่อนยกร่างเป็นรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารการพยาบาล

ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check)

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากข้อมูลพบว่า สมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ของผู้บริหารทางการแพทย์ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม ด้านความรู้ ทักษะ และ

ทัศนคติยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ จากตัวชี้วัดของโรงพยาบาลเกี่ยวกับงานวิจัยยังอยู่ในระดับต่ำ จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย ซึ่งควรมีรูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน ควรมีการกำหนดกิจกรรมแต่ละขั้นตอน มีการวางแผนการปฏิบัติ การประเมินและปรับปรุงที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม เช่น การนำแนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในการพัฒนาที่ครอบคลุม ทั้งด้านความรู้เกี่ยวกับการวิจัย และทักษะเกี่ยวกับการวิจัย และทัศนคติต่อการทำวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล และจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย ของผู้บริหารทางการพยาบาลโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม

ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Act)

ผู้วิจัยนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาลโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดมที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดมให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยการเพิ่มกิจกรรมการประเมินทักษะทางการวิจัยในด้านต่างๆ ให้ผู้บริหารทางการพยาบาล ได้มีกิจกรรมร่วมกันฝึกทักษะ ค้นคว้า และหาคำตอบ ฝึกปฏิบัติการในหัวข้อการวิจัยแต่ละสัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนบุคคลวิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย
2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล
โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม ขั้นตอนนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Designs) แบบศึกษากลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (The One-Group Pretest Posttest Design) มีขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารทางการพยาบาล ที่ปฏิบัติงานโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม จำนวน 40 คน

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการใช้รูปแบบฯ คือ ผู้บริหารทางการพยาบาลระดับต้น จำนวน 30 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยใช้โปรแกรม G*Power Test Family คือ t Tests Statistical คือ Means: Difference between two dependent means (matched pairs) กำหนดการทดสอบแบบ one-tail ใช้ผลการศึกษาจากงานวิจัยของ Arayaphiphat (2015) วิเคราะห์หาขนาดอิทธิพล (Effect Size) ได้เท่ากับ 0.50 และอำนาจในการทดสอบ (Power) ได้เท่ากับ 0.80 และระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 27 คน และเพื่อป้องกันการสูญหายระหว่างทำการทดลองของกลุ่มตัวอย่างที่อาจเกิดขึ้น ระหว่างการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อป้องกันการสูญหายระหว่างการเก็บข้อมูลอีกร้อยละ 10 จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 คน เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากรายชื่อผู้บริหารทางการพยาบาลระดับต้น แบบไม่แทนที่ (Sampling without replacement)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์เป็นผู้บริหาร และประสบการณ์ทำวิจัย

ส่วนที่ 2 แบบประเมินสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล ดังนี้

3.1 แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และปรับปรุงแบบวัดของ Punnu (2017) และ Wiranan (2012) ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) มี 4 ตัวเลือก โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน และตอบผิดให้ 0 คะแนน มีจำนวน 22 ข้อ

3.2 แบบสอบถามทักษะเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และปรับปรุงแบบวัดของ Punnue (2017) และ Wiranan (2012) ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scales) 5 ระดับจากมากที่สุดให้ 5 คะแนน ถึงน้อยที่สุดให้ 1 คะแนน จำนวน 12 ข้อ

3.3 แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และปรับปรุงแบบวัดของ Punnue (2017) และ Wiranan (2012) ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scales) 5 ระดับ จากมากที่สุดให้ 5 คะแนน ถึงน้อยที่สุดให้ 1 คะแนน จำนวน 13 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแบบประเมินสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการพยาบาล 1 คน ผู้บริหารทางการพยาบาลมีประสบการณ์ในการรับผิดชอบงานวิจัย 1 คน อาจารย์พยาบาลผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัย 1 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .67-1.00

การตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ประกอบด้วย แบบวัดสมรรถนะด้านความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัย และแบบวัดสมรรถนะด้านทัศนคติและทักษะเกี่ยวกับการทำวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารทางการพยาบาลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 10 คน พบว่าแบบวัดสมรรถนะด้านทัศนคติและทักษะเกี่ยวกับการทำวิจัย มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .80 และ .81 ตามลำดับ และแบบวัดสมรรถนะด้านความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยมีค่าคูเดอร์ริชาร์ดสัน 20 เท่ากับ .86

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยทำบันทึกขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลผ่านสาขาวิชาพยาบาลศาสตรมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และเมื่อได้รับอนุญาต จึงนำไปขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูล และโดยประเมินสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล ด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย (Pretest)

ขั้นทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์และการพิทักษ์สิทธิ์แก่กลุ่มตัวอย่าง ขอความร่วมมือในการทำวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้เวลา 6 สัปดาห์ ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2566 ถึงเดือนสิงหาคม 2566 ในการนำรูปแบบการพัฒนสมรรถนะการวิจัยที่พัฒนาขึ้น ไปใช้ในกลุ่มผู้บริหารทางการพยาบาลระดับต้นโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก การอบรมเชิงปฏิบัติการ 6 สัปดาห์ ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 การพัฒนสมรรถนะการวิจัยด้านทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย ประกอบด้วย 1) การบรรยายความรู้ 2) แบ่งกลุ่มมอบหมายใบงานกิจกรรม ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แשרประสบการณ์ภายในกลุ่มเรื่องการวิจัยกับการสร้างคุณค่าต่อวิชาชีพพยาบาล และให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอ 3) ผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างร่วมกันสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ

สัปดาห์ที่ 2 การพัฒนสมรรถนะการวิจัยด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย การกำหนดโจทย์การวิจัย และการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) การบรรยายความรู้ 2) แบ่งกลุ่มมอบหมาย ใบงานกิจกรรมร่วมกันฝึกทักษะ ค้นคว้า และหาคำตอบ 2 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 ฝึกปฏิบัติวิเคราะห์ปัญหาการวิจัยในหน่วยงานและนำมากำหนดเป็นปัญหาการวิจัย กิจกรรมที่ 2 ฝึกปฏิบัติการเขียนทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง และให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอ 3) ผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างร่วมกันสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ ในครั้งนี้

สัปดาห์ที่ 3 การพัฒนสมรรถนะการวิจัยด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับการออกแบบการวิจัย ประกอบด้วย 1) การบรรยายความรู้ 2) แบ่งกลุ่มมอบหมายใบงานกิจกรรมร่วมกันฝึกทักษะ ค้นคว้า และหาคำตอบ ฝึกปฏิบัติ

การออกแบบการวิจัย และให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอ 3) ผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างร่วมกันสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ ในครั้งนี้

สัปดาห์ที่ 4 การพัฒนาสมรรถนะการวิจัยด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย 1) การบรรยายความรู้ 2) แบ่งกลุ่ม มอบหมาย ใ้ทำงานกิจกรรมร่วมกันฝึกทักษะ ค้นคว้า และหาคำตอบ 2 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 ฝึกปฏิบัติการเลือกกลุ่มตัวอย่าง กิจกรรมที่ 2 ฝึกปฏิบัติ การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย และให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอ 3) ผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างร่วมกันสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ ในครั้งนี้

สัปดาห์ที่ 5 การพัฒนาสมรรถนะการวิจัยด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับการเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1) การบรรยายความรู้ 2) แบ่งกลุ่ม มอบหมาย ใ้ทำงานกิจกรรมร่วมกันฝึกทักษะ ค้นคว้า และหาคำตอบ ฝึกปฏิบัติการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย และให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอ 3) ผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างร่วมกันสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ ในครั้งนี้

สัปดาห์ที่ 6 การพัฒนาสมรรถนะการวิจัยด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากหลักฐานเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย 1) การบรรยายความรู้ 2) แบ่งกลุ่ม มอบหมาย ใ้ทำงานกิจกรรมร่วมกันฝึกทักษะ ค้นคว้า และหาคำตอบ 2 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 ฝึกปฏิบัติการสืบค้นและใช้ประโยชน์จากหลักฐานเชิงประจักษ์ กิจกรรมที่ 2 ฝึกปฏิบัติการประเมินงานวิจัยที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอ 3) ผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างร่วมกันสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้

ขั้นหลังการทดลอง

เปรียบเทียบสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์พยาบาลก่อนและหลังเข้าร่วมการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์พยาบาล โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเคชอุดม โดยประเมินสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์พยาบาล ด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย (Posttest)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

2. เปรียบเทียบสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์พยาบาลก่อนและหลังเข้าร่วมการใช้รูปแบบ โดยใช้สถิติ Dependent t-test และข้อมูลมีการกระจายแบบปกติซึ่งทดสอบด้วยสถิติ Shapiro-wilk test ได้ค่า p-value เท่ากับ .08

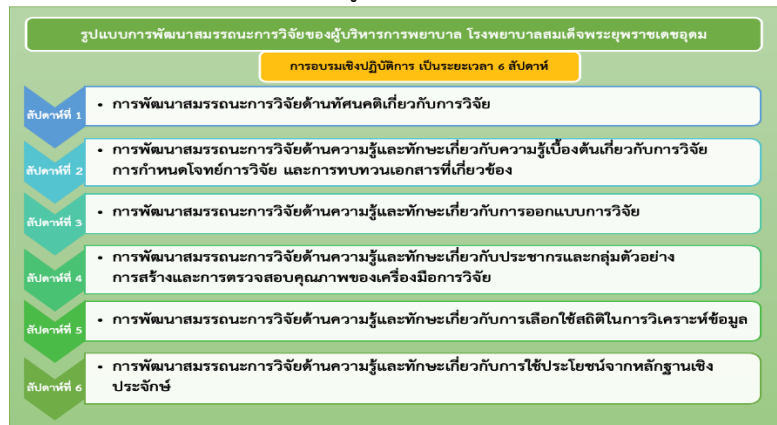
จริยธรรมวิจัย

ผู้วิจัยเสนอโครงการวิจัย ต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด อุบลราชธานี ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เอกสารเลขที่ SSJ.UB 2566-036 วันที่ 10 พฤษภาคม 2566

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศหญิง ร้อยละ 100 โดยมีอายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 50 ($M = 42.30$, $SD = 4.95$, $Min = 35$, $Max = 53$) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 100 มีประสบการณ์เป็นผู้บริหารอยู่ระหว่าง 1 - 5 ปี มากที่สุด ร้อยละ 73.33 มีประสบการณ์ในการทำวิจัย คิดเป็นร้อยละ 80 และไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำวิจัย คิดเป็นร้อยละ 20 เคยเป็นผู้ร่วมวิจัย คิดเป็นร้อยละ 20 เคยเป็นหัวหน้าโครงการวิจัย คิดเป็นร้อยละ 12.50 และ เคยเป็นทั้งหัวหน้าและผู้ร่วมวิจัย คิดเป็นร้อยละ 16.66

2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล

ภาพ 2 กระบวนการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล

3. ผลของการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล

ตาราง 1 เปรียบเทียบสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม โดยใช้สถิติ Dependent t-test (n= 30)

ตัวแปร	M	SD	t	df	p-value (1-tailed)
ความรู้เกี่ยวกับการวิจัย					
ก่อนใช้รูปแบบ	7.9	1.15	-22.94	29	<.001
หลังการทดลอง	17.27	2.25			
ทักษะเกี่ยวกับการวิจัย					
ก่อนใช้รูปแบบ	2.31	0.16	-42.06	29	<.001
หลังการทดลอง	4.10	0.14			
ทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย					
ก่อนใช้รูปแบบ	2.54	0.18	-42.52	29	<.001
หลังการทดลอง	4.30	0.11			

จากตาราง 1 พบว่าหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย ผู้บริหารทางการพยาบาลมีสมรรถนะการวิจัยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

อภิปรายผล

1. การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของผู้บริหารทางการพยาบาลระดับสูง ผู้บริหารทางการพยาบาลระดับกลาง ผู้บริหารทางการพยาบาลระดับต้น และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการพยาบาล ซึ่งเป็นการสนทนากลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ของผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ ความชำนาญด้านการวิจัย และด้านการบริหารโดยตรง ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ มีความถูกต้อง แม่นยำ และมีความหลากหลายของข้อมูล แล้วนำประเด็นความรู้มาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล สอดคล้องกับการศึกษาของ Urwongse (2019) ที่พบว่าการสนทนากลุ่มเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ

เนื่องจากสามารถประหยัดเวลาและงบประมาณในการวิจัย โดยเฉพาะหากดำเนินการได้ครบถ้วน และถูกต้องจะช่วยให้ นักวิจัยสามารถได้ผลการวิจัยที่เป็นตัวแทนซึ่งสะท้อนภาพของปรากฏการณ์ หรือสังคมเป็นผลการวิจัยที่ได้จาก ข้อมูลที่มีคุณภาพ มีความหมาย มีความลึกซึ้ง และเชื่อถือได้ ดังตัวอย่างประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ประเด็นที่ 1 สมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ของผู้บริหารทางการแพทย์ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม ด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ จากตัวชี้วัดของโรงพยาบาลเกี่ยวกับ งานวิจัยยังอยู่ในระดับต่ำ จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย ประเด็นที่ 3 การพัฒนาสมรรถนะการวิจัย ของผู้บริหารทางการแพทย์ ควรมีรูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน ควรมีการกำหนดกิจกรรมแต่ละขั้นตอน มีการวางแผนการปฏิบัติ การประเมินและปรับปรุงที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม เช่น การนำแนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) มา ใช้ในการพัฒนาที่ครอบคลุม ทั้งด้านความรู้เกี่ยวกับการวิจัย และทักษะเกี่ยวกับการวิจัย และทัศนคติต่อการทำวิจัย ของผู้บริหารทางการแพทย์ ประเด็นที่ 4 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ ควรมี การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การให้ความรู้เกี่ยวกับการวิจัย การฝึกทักษะการวิจัย ให้ผู้บริหารได้ฝึกปฏิบัติ ฝึกทำ สร้าง ทัศนคติที่ดีต่อการวิจัย เพื่อให้ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการทำวิจัย ในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย มีการ ประเมินผลก่อนและหลังการอบรม มีรูปแบบแนวทางการอบรมที่ชัดเจนและมีคู่มือ และนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนา กลุ่ม มาประกอบการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์โรงพยาบาลสมเด็จพระ ยุพราชเดชอุดม โดยประยุกต์แนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) ของ Deming (2004) มาใช้ในขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอนวางแผนดำเนินการ (Plan) ขั้นตอนการดำเนินการตามแผน (Do) ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) และขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Act) ซึ่งสอดคล้องสอดคล้องกับการศึกษาของ Jirakangwan (2013) ได้ศึกษาผลการ พัฒนาสมรรถนะการวิจัยของพยาบาลวิชาชีพ โดยใช้แนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของพยาบาลวิชาชีพ พบว่าหลังการพัฒนาสมรรถนะพบว่าความรู้และทักษะการวิจัย ของพยาบาลวิชาชีพสูงขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษา Arayaphiphat (2015) ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะทักษะการ วิจัยและพัฒนาทางการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ ศูนย์บำบัดรักษาเยสพิตดอนแก่น โดยนำแนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในขั้นตอนการดำเนินการวิจัย พบว่าหลังการพัฒนาสมรรถนะ พบว่าสมรรถนะการวิจัยของพยาบาล วิชาชีพสูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำแนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในขั้นตอนการดำเนินการวิจัย สามารถช่วย ให้มีสมรรถนะการวิจัยที่เพิ่มขึ้นได้

2. สมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ หลังการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย ผู้บริหารทางการแพทย์มีสมรรถนะการวิจัยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้สมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ ประกอบด้วย 1) ความรู้เกี่ยวกับการทำ วิจัย 2) ด้านทักษะเกี่ยวกับการวิจัย และ 3) ด้านทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าผู้บริหาร ทางการแพทย์มีสมรรถนะการวิจัยอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Chase (2015) ศึกษา สมรรถนะพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยในเครือข่ายโรงพยาบาลของสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย พบว่าสมรรถนะการวิจัย ของผู้บริหารทางการแพทย์อยู่ในระดับต่ำ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Laobanthao (2017) ศึกษาสมรรถนะ หัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลสุรินทร์ พบว่าสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์อยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารทางการแพทย์จำเป็นต้องพัฒนาพัฒนาสมรรถนะการวิจัย ในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ การวิจัยของผู้บริหารทางการแพทย์ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดมในครั้งนี้ พบว่าผู้บริหาร ทางการแพทย์มีสมรรถนะการวิจัยหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้นำแนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) ของ Deming (2004) มาใช้ในขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน (Plan) ขั้นตอนการดำเนินการตามแผน (Do) ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) และ ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Act) อย่างเป็นระบบให้ครบวงจร และต่อเนื่อง มาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของ ผู้บริหารทางการแพทย์ สอดคล้องกับการศึกษาของ Jirakangwan (2013) และ Arayaphiphat (2015) ได้ประยุกต์ใช้แนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย ของพยาบาลวิชาชีพ พบว่าหลังการพัฒนาสมรรถนะพบว่ามีสมรรถนะการวิจัยของพยาบาลวิชาชีพสูงขึ้น ดังนั้น

การพัฒนาสมรรถนะการวิจัยจึงมีความจำเป็นต่อผู้บริหารทางการพยาบาลเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สมรรถนะการวิจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารทางการพยาบาลระดับต้นมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้เกี่ยวกับการวิจัย หลังใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาลสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งอธิบายได้ว่ารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาลที่พัฒนาขึ้นจากการการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยมีการบรรยายเนื้อหาในเรื่องของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องหรือปัญหาที่จะทำการวิจัย การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการวิจัยกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และการใช้ประโยชน์จากหลักฐานเชิงประจักษ์ หลังจากการบรรยายได้มีการให้กลุ่มตัวอย่างได้ ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ ภายในกลุ่มในหัวข้อเรื่องที่บรรยายในแต่ละครั้ง และให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอ มีการสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการในแต่ละครั้งร่วมกันของผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่าง จึงทำให้มีความเป็นไปได้ว่ารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาล สามารถส่งผลให้เกิดความรู้เกี่ยวกับการวิจัย มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Huangang (2019) ศึกษาสมรรถนะการวิจัยและความต้องการการฝึกอบรมสมรรถนะการวิจัยของพยาบาลคลินิกในเมืองซูโจว ประเทศจีน โดยพบว่าคนที่ผู้เข้าอบรมมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แร่ประสบการณ์และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้เข้ารับการอบรมมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิม และความรู้ที่ได้รับจากการบรรยายเพื่อสร้างความรู้ใหม่ โดยภายหลังจากการฝึกอบรมดังกล่าว พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมรรถนะการวิจัยด้านความทักษะเกี่ยวกับการวิจัยผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารทางการพยาบาลระดับต้นมีคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะเกี่ยวกับการวิจัย หลังใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาลสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งอธิบายได้ว่ารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาลที่พัฒนาขึ้น จากการการอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านทักษะเกี่ยวกับการวิจัย ได้มีการให้กลุ่มตัวอย่างได้มีการฝึกทักษะการวิจัย โดยผู้วิจัยได้มีการมอบหมายใบงานกิจกรรมให้แต่ละกลุ่มได้ฝึกทักษะค้นคว้า และหาคำตอบจากใบงานกิจกรรม ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แร่ประสบการณ์ และให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอ ทำให้ผู้บริหารทางการพยาบาลเกิดทักษะการวิจัย มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Xue & Xinjuan (2019) ศึกษาความต้องการและการฝึกอบรมการวิจัยของพยาบาล โดยพบว่าคนที่ผู้เข้าอบรมได้มีการฝึกทักษะฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ ฝึกการค้นคว้าหาคำตอบ ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมีทักษะการวิจัยที่สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมรรถนะการวิจัยด้านความทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย เมื่อพิจารณาผลการวิจัย พบว่าผู้บริหารทางการพยาบาลระดับต้นมีคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย หลังใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาลสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งอธิบายได้ว่ารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารทางการพยาบาลที่พัฒนาขึ้น จากการการอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย ในช่วงแรกของของการอบรมได้มีการบรรยายร่วมกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารทางการพยาบาล เพื่อให้ผู้บริหารทางการพยาบาลเห็นความสำคัญของสมรรถนะการวิจัยต่อวิชาชีพพยาบาล ประโยชน์ของการวิจัยที่สามารถนำมาใช้พัฒนาคุณภาพการพยาบาลได้ ไม่คิดว่าการวิจัยเป็นเรื่องที่ยากเป็นสิ่งจำเป็นต่อวิชาชีพพยาบาล มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แร่ประสบการณ์การทำวิจัยการใช้วิจัยมาพัฒนาคุณภาพการพยาบาล ข้อดีและประโยชน์ของการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย สอดคล้องกับการศึกษาของ Kajermo (2014) ศึกษาทัศนคติของพยาบาลที่มีต่อวิจัยและการใช้ผลการวิจัยของพยาบาลในหน่วยบริการปฐมภูมิ พบว่าการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการวิจัยนั้น ต้องเริ่มจากการให้ผู้วิจัยเห็นคุณค่า และประโยชน์ของการวิจัย และได้รับการสนับสนุนทั้งในด้านความรู้ การจัดสรรเวลา และการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. องค์กรพยาบาลสามารถนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารการพยาบาลไปขยายและต่อยอด โดยการประยุกต์การจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้บริหารการพยาบาลมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
2. นำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารการพยาบาล มาเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายและพันธกิจขององค์กรพยาบาล เพื่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประเมินผลเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย เป็นระยะ ๆ หรือประยุกต์ ใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารการพยาบาลตามความเหมาะสมเพื่อให้มีความเหมาะสมกับผู้บริหารการพยาบาลให้มากที่สุด
3. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารการพยาบาลที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับโรงพยาบาลอื่นได้ แต่ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทของโรงพยาบาลนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อติดตามและประเมินความคงทนของการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารการพยาบาลที่ผ่านการฝึกอบรมตามรูปแบบนี้
2. ศึกษาแนวคิดอื่น ๆ ในการพัฒนารูปแบบสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารการพยาบาล เช่น การเสริมสร้างพลังอำนาจ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีคุณภาพและได้ประโยชน์สูงสุดของการวิจัย
3. พัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของผู้บริหารการพยาบาลทุกกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเขียนโครงร่างวิจัย ไปจนถึงสิ้นสุดการเผยแพร่รายงานผลการวิจัยเพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เห็นเป็นรูปธรรม

References

- Arayaphiphat, N. (2015). *Development of Nursing Research and Development Skills Competency of Professional Nurses Khonkaen Drug Treatment Center*. Retrieved April 22, 2023 from <https://www.kkdte.go.th/center/images/fbfiles/fUes/r4.pdf>. (in Thai)
- Chase, L. K. (2015). *Nurse Managers Competencies*. (Doctoral dissertation), University of Iowa. Retrieved January 10, 2023 from <http://ir.uiowa.edu/etd/2681>.
- Deming, M. (2004). *Plan Do Check Act (PDCA)*. Retrieved April 22, 2023 from <http://www.mycoted.com /creativity/techniques/pdca.php>.
- Huang, H. (2019). research capacity and research training needs of clinical nurses in Suzhou, China. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 50(9), 423-432.
- Jirakangwan, M. (2013). Effects of the development competency research for registered nurses. *Medical Journal of Sisaket Surin Burirum Hospital* 28(2), 121-129. (in Thai)
- Kajermo, K. (2014). Psychometric evaluation of a questionnaire and primary healthcare nurses' attitudes towards research and use of research findings. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 28(1), 173-185.
- Kongnoo, K. (2020). People's quality of life concerning medical and public health services under the ranger's special force unit 47 Sparoh village, Yaha district, Yala province. *Pathumthani University Academic Journal*, 12(2), 317-332. (in Thai)
- Laobanthao, M. (2017). The development of head nurse's competency scale, Surin Hospital. *Journal of Nursing Science Chulalongkorn University*, 30(3), 130-140. (in Thai)

- Nurses Service Organization Detudom CrownPrince Hospital. (2022). *A Research Competency of Nursing Administrators, Detudom Crownprince Hospital*. Ubonratchathani: Detudom CrownPrince Hospital. (in Thai)
- Nursing Division. (2021). *Nursing Council policy regarding manpower in the nursing team*. Retrieved April 22, 2023 from [https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/003\(1\).pdf](https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/003(1).pdf)
- Punnue, I. (2017). *The research competencies of professional nurses in community hospital*. The degree of master of nursing science in nursing administration. School of Nursing Sukhothai Thammathirat Open University. Nonthaburi. (in Thai)
- Singchungchai, P. (2019). Innovative leadership in nursing management. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 6(1), 260-267. (in Thai)
- Thailand Nursing and Midwifery Council. (2020). *Roles and Duties of Professional Nurses*. Publishing of Suetawan printing. Bangkok. (in Thai)
- Urwongse, W. (2019). Focus group discussion: effective qualitative data collection technique. *STOU Educational Journal*, 12(1), 17-30. (in Thai)
- Wenhui, J., Yuan, Y., Lanfang, Z. (2019). Self-Efficacy and research capacity of clinical nurses in China. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 50(11), 509–516.
- Wiranan, W. (2012). *Factors Influencing Research Competency among Public Health Nurses in Central Region of Thailand*. The degree of Master of Nursing Science in Nursing Administration. School of Nursing Sukhothai Thammathirat Open University. Nonthaburi. (in Thai)
- Xue, W. A. & Xinjuan, W. (2019). Research-training needs of clinical nurses: A nationwide study among tertiary hospitals in China. *International Journal of Nursing Sciences*. 6(3), 300-308.